

upes
P. Bauman

3/15/00

ר"ח אלול תשנ"ח

נחום פאק

157

שאר בברקי אבות פרק הי
(מסרחי בגיבוכנ"ס של סקט לייק)

משנה כי כל אברה שהיא תלוייה בברכי בטל דבר בטל אברה וכו'.

לכאורה המשנה היא פשוטה ואין מה להציר ולהוסיף.

אולם הבה ונחקירה: זה שאברה שהיא תלוייה בברכי סופה בטל, מה הדין אם היא תלוייה לא בסיבה חיצונית, כגון יופי או מנחן וכדומה, אלא באברה, כלומר, בגלל שהנאה מחזיר אלי את האברה שלו. האם זה נקרא אברה שהיא תלוייה בברכי או שכן? אברה צרופה והיא בחינת אינה תלוייה בברכי?

לכאורה אפשר לדרוש גשבה ואפשר לדרוש גשנאי. ומכיון שהסברא שקולת על שני הצדדים, אין לפתור את הבצירה.

אך דומני שיש תשובה שלישית, לא הן ולא, אלא: גם שניהם. ונבאר:

בברכת אברה שלפני ק"ש של של שחרית וגם של ערבית אנו מכריזים על אהבתו אלינו טרם בואנו להצביר ייחודו ואהבתנו אליו. והנה בברכת אברה של ערבית, אין בציות. אנו מודים להשי"ת על אהבתו אלינו באופן ישיר ופשוט. אבל בברכה המקבילה בשחרית, אנו נתקלים במשהו חדש, מיוחד: "ויהי לבבנו לאברה וליראה את שמך", שלכאורה היא בקשה וחנינה שיצטר גם לנו לאהוב אותו. אבל החופר מתחת הכתוב של החתפ"ל אולי יגלה שכאילו בא להתנות תנאי צח כביכול: צכסיו שאנו מכירים ומודים שאתה אהבת אותנו, הציצה השעה שגם אנו נתנהג אתך באהבה. ומה תרתי משמע: אכן, שאהבת הבורא אלינו היא מותרת באהבתנו אליו, שהיא הופכת למשפוט של חובה, וכן, שהאברה שאנחנו אוהבים את הבורא גם היא אברה על תנאי ולפיכך היא מחייבת את הבורא כביכול לאהב אותנו. אבל אם תליצה תחנצ מלאהוב אותנו... נמצא שתי האהבות מותנות הן שחיהן בחינת מתנה על-מנת להחזיר, כלל שרנו בו חכמי התלמוד.

ואם יתעקש המתעקש לומר שהם מלהצביר פטפוטים כאלה, נשאל שאלה קטנה וזנוצה: האומנם אפשר לסתם בשר ודם לאהוב את הי ככל לבבו ובכל נפשו ובכל מאורו אם הוא מרביש בעומק לבבו ובנפשו פנימה ובצצק עצמותיו שאין אביו שבשמים פס לב אליו, שחונג מנוח אהבתו? האם אפשר לשית חטאת על אלה שיצאו ממחנות הריכוז ומניא הדרגה בסיוט השואה ונתרופפה אמונתם? האם אין זה פלא מפלאי הנשמה היהודית שיש ויש אנשים כאלה שצברו נסיון שכלה? ואם כן איני אנו צדים שקרה גם רוחני שכלה, האם לא נאמר על כגון זה "אין סומכין על הנס"?

ואמנם אין להתבייש מזה כלל וכלל, שלא ניתנה תורה למלאה"ש, ואם אנו באים אפילו בחוצה להציר לפני הרבש"ע שאנו זקוקים לאהבתו טרם באנו להצביר אהבתנו אליו, הלא זו מחידת הצניעות שלנו ולא מחידת רפיון הבטחון, שאנו חשים בחולשתנו ואנו צדים להצבירות הבטחון-נסבחת של מי שגלה מצל שילחן אביו. ואדרבה, אל נהי להתפאר לפניו שאנו מוכנים לקבל עלינו אברה נשמה שכלה, אברה בלתי-מותנה של היצור אל היצור, כצין קרבו צולה של הרגשים שאנו מנישים אל הבורא, שכן ח"ו ידרוש מאתנו לגשות כיומרתנו... ואם אנו תובעים

ממנו שיגלה לנו אהבתו חמורת אהבתו אפילו, וזו התביעה אולי צודקת... בכל זאת, זוהי אהבה שאינה תלויה בברכה יהיה פסק ההלכה מה שיהיה לגבי מתנה צ"ח להחזיר, לענין האהבה ההלכה ברורה היא : שנה מתנה.

והנה יש הבדל דק אבל ממשי ויסודי בין ק"ש של שחרית וזו של צריבת, והבדל זה משתקף גם מה שאנו אומרים אחרי שלוש הפרשיות של ק"ש בשחרית אומרים "אמת ויציב", ובצריבת "אמת ואמונה". לפי הגמי' בברכות, המקור לזה הוא מהפסוק בתהילים, "להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בגילוח".

וה"ר הגר"ז"ס שפ"ט"א באר: בבוקר קם אדם ומודה לאלקיו על שצבר פחז הלינה, סוף הסכנות האורבות לאדם בחשכה. כל גישתו לאלקיו היא יחס של תודה על החסד שניתן לו בצער. ואילו בצרוב השמש והיום יפנה, האדם מרגיש בחולשתו האנושית ובסכנות הממשותט ובאות עליו, ולכן ציור רגשתי הן של אמונה שהי' ישמור עליו ויגן עליו כבוא השמש, "בידך אפקיד רוחי בצח איון".

על כן, בבוקר הוא משבח על לשצבר, וזהו התוכן הציורי של "אמת ויציב", שהוא התגלות "להגיד בבוקר חסדך". ובלינה הוא אומר "אמת ואמונה", המתארה געגועים לאב הרחמן שיש כפו עליו ויגן עליו בלינה הקרה ובל.

(ואגב: צ"ב מתרץ חו"ר קושיא על הרמב"ם, שכל הראשונים הסוברים שאין בין סמיכת גאולה לתפילה בלינה, פוסקים שאומרים קריש בין ק"ש לתפילה, שאילו היה הדין שסומכין גל"ת היה הקריש נחשב כהפסק, וכמו בשחרית, וא"כ קשה על הרמב"ם שפסק סומכין גל"ת גם ביום גם בלינה וכו' בסדר התפילה שלו בסוף הפי' תפילה כתב שאומרים קריש בין ק"ש לשמ"ע בצריבת, והייחוס? אלא תירץ, שגאולה של שחרית היא על הצבר, ושל צריבת על הצתיר, וכנ"ל, והנה הקריש הוא לגמרי על הגאולה הצתירה לבוא, ולכן להרמב"ם אינו נחשב הפסק. ודפח"ח).

והנה ענין זה של חיפזי הצמנים, שבשחרית פונו מוצות לעבר ובצריבת לעתיד, ניכר גם בברכה שלפני ק"ש כס שניכר בברכה שלאחרי ק"ש. ולכן בבוקר כשאדם מרגיש בצמח התמצנות אחרי שצבר את הפחז של הלינה וניצל מכל, והשמש זורח לפניו והיום מלא בטחנות והעלפ פתוח לפניו מלא אורה, הוא מחמק כאילו בחוצפא כלפי שמיא ואומר לפניו יחי כאילו מציג לבורא העלפ שהבה ונעשה משה-ומתן כביכול ונמור בצעתו לישבצ אמונים זה לזה... ואנו בטוחים בצמחנו רק ער כרי כק, שאם יציר עלינו מחקור אהבתו האינסופית, גם אנו נתאצר למרות כל התקלות וכל הקשיים וכל היצרים הצומדים בריכנו להשטינו ונאהב את הבורא אהבה בכל לבנו וכו'.

אבל בלינה, בצרוב יום ובגשח צללים אפלים, והלב נרתע מן הצתיר הבתמי-ידוע, מחקור נהקרת, מחיות טרפות האורבות בדרך, אז אין ברצתנו לעשות שום מו"מ, כל בטחה עצמית סרה ממנו, ואנו מתמנים לפניו למתנת-חינה, שיתן לנו אהבתו מבלי לעצות לאהבת-גל"ת ממנו כי מי יוצא אם יש ביכולתנו להשיב לו כגמולו באהבה, ולכן תפילה זו בלינה היא ישירה, בקשה פשוטה מצומק הלב הנשבר של הלב המסכן לאביו שחטא וגדל, שאביו יחון עליו ויתן לו מתנת חינה, איבה בלי מצרים, מבלי רמז ומצי רמז לאישהו תנאי, שהרי אין בכחו להבטיח גם יוכל לעמוד בנסיון להחזיר לו יתי אהבה במידה מספיקה.

ואולי זהו סוד שינוי הלשון בין שחרית וצריבת (לפי נוסח אשכנז): בבוקר אומרים "אהבה רבה", שכשני אנשים אהבים זה את זה, האהבה

[illegible]

ובצה	אנו	חוזרים	לבעיה	שהציגו	בראשית	דברינו	אין	תשובה	פשוטה
שאנו	משתמעת	לשתי	פנים.	אם	לאהבה	התחנה	הנאה	היא	"אהבה
שהיא	תלוייה	בדבר"	אם	"אנו	תלוייה	בדבר"	תלוי	בצד	האדם
באשר	הוא	שם	ובשם	הוא	בשר	כשרותו	צילוף	וצאתו	בראשית
דרכו	כשאמר	המזרח,	יכול	לספק	על	אהבה	שבו	וכאילו	להגמין
הקב"	הלאהבה	הדדית.	מתנה	על-מנת	להחזיר	שה	מתנה.	אולם	כשנצלו
הוא	שם	אין	שרותו	נמוכה	בקרב	ונפול	מתעמת	מספק-נצי	ומיראת
התבואדות	כשנניק	אניק	מתעניק	סבילו	וצכאן	הליה	מתעש	על	אופן
נשמתו,	אם	הוא	מתחנן	אם	ורק	לאהבה	חד-סטרית	מהקב"	ובשם
אין	מובן	לקשר	ולתנות	את	אהבתו	הוא	להקב"	באהבת	הקב"
מתנה	על-מנת	להחזיר	ללא	שה	מתנה.				